

Kirje

27.9.2022

VN/25975/2021
VN/25975/2021-OKM-78

Jakelussa mainittu

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä lausuntoa edellä mainitusta hallituksen esitysluonnoksesta.

Pyydettyinä lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa seuraavaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Kuntien sosiaaliasiamiestötoiminnan järjestämisvastuun siirtyessä vuoden 2023 alusta alkaen hyvinvointialueille siirtyvät myös sosiaaliasiamiesten nykyiset tehtävät eli myös sosiaaliasiamestävät varhaiskasvatuksen osalta sellaisenaan hyvinvointialueiden sosiaaliasiamiehille. Myös nimike on ehdotettu muutettavaksi sosiaaliasiavastaavaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön mielestä on kannatettavaa, että nimike muutetaan sukupuolineutraaliksi. Samalla opetus- ja kulttuuriministeriö kuitenkin tuo esiin, että sosiaaliasiavastaavan nimike ei ole varhaiskasvatuksen näkökulmasta ongelmaton, ja nimikkeen olisi toivonut olevan sellainen, että se kattaisi myös varhaiskasvatuksen, esimerkiksi *palveluvastaava* tai *asiakasvastaava*.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että on edelleen tarkoituksenmukaista, että sosiaaliasiavastaava toimii huolehtien sosiaaliasiavastaavan tehtävistä myös varhaiskasvatuspalveluissa. Vaikka varhaiskasvatuksen järjestämiseen ei enää sovelleta sosiaalihuollon järjestelmiä koskevia säädöksiä lukuun ottamatta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annettua lakia (569/2009), kuitenkin perustuslain näkökulmasta varhaiskasvatusta arvioidaan nykyisin sekä sosiaalisena että sivistyksellisenä oikeutena. Perustuslakivaliokunnan käytännössä varhaiskasvatusta koskevaa sääntelyä on arvioitu vielä viime vuosina ensisijaisesti perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisena sosiaalipalveluna ja katsottu varhaiskasvatuspalvelujen olevan osa perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaista palvelujärjestelmää. (Ks. PeVL 12/2015 vp; PeVL 21/2016 vp; PeVL 17/2018 vp.)

Sosiaaliasiavastaavia on oltava edelleen riittävästi maanlaajuisesti, jolloin heillä on alueensa organisaation ja palvelujen tuntemusta. Esityksen mukaan on tarpeellista, että sosiaaliasiavastaavat toimivat lähellä asiakkaita ja tuotettavia palveluja ja heidän antamaansa neuvontaa olisi mahdollisuus saada matalalla kynnyksellä. Opetus- ja kulttuuriministeriö yhtyy esityksen näkemykseen. Varhaiskasvatuksessa on myös huomioitava suomea tai ruotsia osaamattomat asiakkaat ja heidän tarvitsemansa informaatio-ohjaus.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

Sosiaaliasiavastaavien kelpoisuuksia ja tehtävään tuntemusta käsitellään muun muassa esityksen sivulla 33. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan tuohon yhteyteen on tarpeen lisätä, että sosiaaliasiavastaavilla tulee olla myös tuntemus varhaiskasvatuksen toimialasta.

Kunnallisen varhaiskasvatuksen lisäksi myös yksityisen varhaiskasvatustoiminnan kuuluminen sosiaaliasiavastaavan tehtäviin kuten ennenkin on tärkeää tuoda selkeästi esiin. Näin onkin lakiehdotuksen 2 §:ssä. Samoin sen on suotavaa tulla selkeästi esiin pykälän perusteluissa.

Esityksen sivuilla 41–42 todetaan, että sosiaaliasiavastaavan selvitys tulisi antaa vuosittain hyvinvointialueen aluehallitukselle sekä tiedoksi kuntien kunnanhallituksille ja että hyvinvointialueiden tulisi julkaista se internetissä. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitääkin erittäin tärkeänä, että viimeisimmän esitysluonnoksen mukaisesti myös kunta saa vuosittain sosiaaliasiavastaavan selonteon tiedokseen. Jos selvitys annettaisiin vain hyvinvointialueen aluehallitukselle, eivät kunnat varhaiskasvatuksen järjestäjinä saisi tärkeää palautetta tietoonsa. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että myös sivulle 44 tulisi lisätä, että selvitys annettaisiin hyvinvointialueen aluehallitukselle ja Helsingin kaupungin osalta kunnanhallitukselle **ja tiedoksi alueen kunnille**. Sama koskee sivua 42. Olisiko tarpeen saattaa selvitys tiedoksi myös alueen aluehallintovirastolle?

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun uudistuksen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu, mukaan lukien sosiaali- ja potilasasiamiestoiminnan järjestämisvastuu, siirtyy vuoden 2023 alusta alkaen kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle. Helsingin kaupunki järjestää kuitenkin jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuollon alueellaan. Vuoden 2023 alusta alkaen, ennen ehdotetun lain voimaantuloa, hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki järjestävät sosiaaliasiamiestoiminnan alueillaan sosiaalihuollon asiakaslain mukaisesti.

Kunnan on järjestettävä edelleen varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Esityksen mukaan (9 §) Potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan järjestämisestä vastaava hyvinvointialueen toimivaltainen viranomainen on rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvan potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan asiakirjoille sekä sille kuntien ja kuntayhtymien hallinnasta siirtyneille potilas- ja sosiaaliasiamiestoiminnan asiakirjoille.

Hyvinvointialueet järjestäisivät sosiaaliasiavastaavien toiminnan myös kunnassa järjestettävän varhaiskasvatuksen osalta. Esityksen mukaan hyvinvointialue vastaisi rekisterinpitäjänä myös sosiaaliasiavastaavien varhaiskasvatukseen liittyvistä asiakirjoista. Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota siihen, että hyvinvointialueilla rekisterinpitäjänä olisi siten kokonaisvastuu henkilötietojen käsittelystä myös varhaiskasvatuksen osalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että pykälätasolla säädettäisiin siitä, että kunnalla olisi oikeus saada pyydettyä varhaiskasvatukseen liittyvää tietoa rekisterinpitäjältä.

Esityksen mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos huolehtisi jatkossa potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan valtakunnallisesta tiedonkeruusta ja tilastoinnista. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että varhaiskasvatuksen osuus valtakunnallisessa tilastoinnissa ja tiedonkeruussa tulisi selkeästi erottaa omaksi kokonaisuudekseen.

Varhaiskasvatuslakiin ehdotetut muutokset ovat opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaisia.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Neuvotteleva virkamies

Merja Niemi

Jakelu STM Sosiaali- ja terveysministeriö
STM APO Sosiaali ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut os, Annimari Laakkonen